

SZÓKE KÁLMÁNNÉ Dunakeszi lakodalmas

I. rész

Dunakeszi ősfaluban jelentős esemény volt a lakodalom. Mivel egész családok részvételét igényelte, megtartását a mezőgazdasági munkák befejezéséhez igazították. Idejét többnyire szeptember végére, október elejére, a Szt. Mihály napi búcsú idejére tették, amikor a termés betakarítása, annak értékesítése megtörtént és így pénz állt a házhoz. Ezen kívül Szent Mihálytól adventig, esetleg karácsony és újév között, illetve farsangkor voltak lagzik.

Az ismerkedésre, párvasztásra legtöbbször a bálokon adódott alkalom. Jelentős hagyománya volt a húsvét hétfői locsoló, a szüreti, a Katalin és Erzsébet báloknak. Vasárnap délutánonként a barátnők együtt, vagy fiútestvérrel mentek a mulatságba. A mamák csak később érkeztek, a fal mellett elhelyezett padokra, székekre ültek. Ezek a mulatozások alkalmat adtak az anyáknak a fiatalok összeadására, a jövő szövögetésére. Ismerkedésre nyílt lehetőség tollfosztáskor is vagy a községi nyomós kutaknál. A templomtéren, a Bartók Béla és a Szt. István út által körbefogott téren, a Rapaj kútnál, a Vámos, ill. Miklós boltnál is volt ilyen kút.

A kiszemelt párokat „összeboronálták”, ilyenkor a család idősebb tagjai közül a keresztanya, vagy egy jó beszédű asszony, a „gyalogördög”, ment a fiú nevében a lányos házhoz: „Ismeritek. Szép legény, jó viseletű, szorgalmas, takarékos. Földje is van, állatállománya is van elég. Aztán, ha az özvegy nagynénink meghal, rámarad a házrész, a birtokrész is”, mondta, majd kis idő múlva megkérdezte: „Juliskám! Eljőnnél-e a fiunkhoz feleségnek, hozzánk menyecskének?” (Baka József gyűjtéséből) Fő szempont volt a vagyon, és hogy a jövődéli katolikus legyen. A házasság gyakran érdekből kötött, például egymás melletti földdel rendelkező családok esetében.

*„Kislány, kislány dunakeszi kislány
Elvonnék, ha szegény nem volnál,
De hiába hull a szemed könnye,
Drága neved nincs a telekkönyvbe...”*

Ez a dal akkor születhetett, amikor anyagi helyzetük miatt nem kelhettek egybe a fiatalok. A választ a leány szülei már előre letárgyalták, s legtöbbször igennel válaszoltak. Ebben az esetben a kérő boldogan vitte haza a szép selyem jegykendőt, néha fényképet is adtak egymásnak. Hamarosan a leány szülei is elmentek a legényekhez háztűznézőbe.

A legények az udvarlást nem vitték túlzásba, legfeljebb hetente kétszer mehettek a lányhoz tisztán, kiöltözve. A lányok sem jártak jegyesség alatt a vőlegényes házhoz, úgy tartották, hogy „aki előre odaszaladgál, nem marad az ott meg” – emlékszik vissza Tóth Pálné, Teri néni. Baka József jegyzeteiből megtudhatjuk, hogy ha a vőlegénynek rosszakarója, ellensége volt, az kedvezőtlen híreket juttatott a lányos házba. A legényt az illető „bekormolta” a lány előtt (pl. italos, veszekedős a család). Ha a menyasszony hitt a közlésnek, visszakérte a jegykendőt. Nem mindig kapta vissza, a vőlegények a kemencében elégették, vagy a fényképen kiszúrták a lány szemeit, és úgy küldték vissza. Így „büntették” a menyasszonyt. Egy idő után a kiszemelt leányhoz a vőlegény elküldte a hozzá közel álló férfit, pl. a bérma-kereszt-

apát, hogy kérje meg a lány kezét. Ha igent mondott, kitűzték az esküvő napját. Megbeszélték a lakodalom időpontját, a vendégek számát, a násznagyok személyét, ki legyen a vőfély (fővény), a koszorúspár, a szakácsnő.

Kövesdi László és László Éva
1951-ben eljegyzési virágcsokorral

Rokoni, baráti kapcsolatok alapján választottak. Legelőként a keresztszülőket hívták meg a lakodalomba. A vőfély az esküvő előtt egy vagy két héttel, vasárnap ment hívogatni a család nevében: „Jól emlékeztetőn jó uram Magukat, hogy minap is megkerestettük. Most elsősorban N. N. kérésére a Szent Mihály Arkangyal templomában a szentség felvételére és hit letételére megjelenni, azután az ő házuknál ebédre, majd este vacsorára szíveskedjenek eljönni. De remélem is, hogy szíves hívogatásunkat jó uramék meg nem vetik. Asztalunk terítve, ajtóink önök előtt kinyitva elvárjuk mindannyiokat.” (Szakáll László gyűjtéséből – 1945)

Ajándékba a násznagytól ez alkalomra készítettett jellegzetes mintával ellátott 12 porcelántányért, az ifjú pár nevével és házasságkötésük évszámával ellátott rétestálat kaptak. A tányérok felkerültek a konyha falára. Régen a lány festett ládát kapott, majd sublótót, kaszlit (fiókos szekrényt), s csak a 30-as években kapta a ruhás szekrényt, a sifonért hozományba. A XIX. sz.-ban egy tehenet is adtak a menyasszonnyal.

A keresztanya annyi huzatanyagot vásárolt, hogy két dunyhára, 4-6 párnára kiadja, mellé szép selyem- és szövetkendőt is vett. Teri néni idejében a kivetett ágy volt a divat: 6 párna, 2 dunna, slingelt, hímzett fehér terítővel. A rokonságtól egy-egy sorozat edényt, konyhai eszközt, pl. mérleget kaptak.

A menyasszony öltözéke 1920 előtt: fehér szoknya, piros selyemblúz, fehér kötény, magas szárú fekete cipő volt. A nyakrakendője fehér selyem vagy ebelaszt anyagból, hos-

szű, fehér rojttal készült. Hímzése világoskék nagykoszorús virágminta, amit paradicsomvirágnak mondtak. 1920 után: fehér mirtuszkoszorú, pártá és „rezgő”, (a rezgő apró fényes fémszálak). Hajfonatában pántlika és világoskék szalag volt. Nyakában arany vagy ezüstlánc Mária éremmel. Lábán fehér harisnya, fekete lakk vagy bőr és spanglis félcipő.

Szabó István és László Katalin esküvője (1918),
még rezgős koszorúval

A rezgős menyasszonyi koszorút a tulajdonosa falra akasztható üveges (rámás) szekrényben őrizte az első, ill. tisztaszobában. (a Helytörténeti Gyűjteményben látható). A menyasszonyi koszorún a rezgőt a 40-es években a homlokra csüngő mirtuszvirág váltotta fel. A vőlegény tetőtől talpig új holmiban ülte lakodalmát. Fején pántlikás, sötétkék színű filc kalap. Öltözéke: sötétkék buggyos csizmanadrág, sötétkék kétgombos kiskabát, kihajtóján fehér masnis mirtusz. Inge fehér, kihajtós, de begombolt gallérral, kék gombokkal. Lábán rogyantott fekete bőrcsizma.

Régen a vőfélyek kalapjáról sok szál színes szalag lógott le, kis bokrétát is tettek a kalapra, amit a felszolgálás alatt sem vettek le. „A 20-as években a sok szalag lekerült a kalapról. A bokréta a dísz-zsebkendő helyére került.” (Baka). A kalapon, a pántlikán kívül rozsmaring és virág is volt. A kabát kihajtón a mirtusz bokrétából fehér kétszálú masni lógott le a bokáig, amit a nyoszolyólány tűzött ki. Ujfalussy László 12 éves korában kezdte a vőfélykedést a bátyja lagzijában, a keresztapjától, aki hosszú ideig volt vőfély, kedvet kapott a folytatásra. A kisvőfély is bokrétával járt-kelt egész este. Ő is mondott rövid verseket, segített az ételek hordásában.

A nyoszolyólány hajfonatába hátul fehér szalagot, alul és felül maslira kötött pántlikát fontak. Öltözéke bimbós, rózsaszínes, selyem ráncos (rakott) szoknya, alatta 4-5 fehér keményített vászon alsó szoknya, majd a szűk pendely, és slingelt szélű batiszt bugyogó, juplija rózsaszínű, bimbós selyem anyagból szívható, kihajtós gallérú volt. Köténye keményített fehér madérás anyagból készült. Nyakrakendője fehér ebelszt (fényes anyag) hosszú selymes fonalból rojttal. Lábán fehér harisnya, a cipő színe mindig fekete volt. Az új asszony menyecske voltát a világos zöld selyem,

bimbós fejkendő menyecskéen kikötve jelezte. A jupli és nyakrakendő fehér, a köténye azonban kék volt. (Békiné Terus néni babái ilyen öltözékben láthatók a Helytörténeti Gyűjteményben.)

Zenésről, kölcsön jegygyűrőről idejében kellett gondoskodni. Dunakeszin a századforduló után is esküdtek még módos párok is kölcsönként gyűrűkkel. Kölcsönözni a jegyzőnél, kántornál lehetett.

A lagzihoz számba vették, hogy mennyi és miféle nyersanyag kell, sertést vágtak, mások borjút ütöttek le. Egy héttel korábban elkezdtek a sütést, főzést. Az elálló tésztákkal kezdték a munkát. Csigatésztát, metéltet, nálunk siflit (apró kockatésztát) is készítettek. A rántott hús, a rétes, a sült frissen kerültek a lakodalmi asztalra. Berendezték a lagzis szobát, a bútorok helyére asztalok, lócák, székek kerültek. A kamra kulcsa egy asszonynál volt, ő vette át a küldeményeket, ő felelt a nyersanyagokért. A pincemesternek hasonló volt a feladata.

Az ajándékokat az esküvő előestéjén vitték:

– Dicsértessék a Jézus Krisztus. Adjon Isten jó napot! Hogy vannak?

– Köszönjük, megvagyunk! Hála Istennek.

– Édesanyám, édes szülém elküldte az ajándékot.

Csinvat kendőbe kötött rétes tálon vitték a túrós, mákos rétest, herócét, vagy pántlikás, szalagos fánkot. Közeli rokonhoz élő tyúkot vittek, amit a lakodalmi ételhez dolgoztak fel. Ujfalussy László vőfély emlékei szerint a felpuolt szárnyast a pincébe tették, ahol vajlingokban tartott jégen hűtötték. Jeget a XIII. kerületi jéggyárból vagy a dunakeszi jégveremből hozták. Egy meghívott család egy pár tyúkot, egy-két liter bort, egy-két tortát vitt. A meg nem hívott ismerősök is küldtek valamiféle nyersanyagot. A borokat összeöntötték egy hordóba és azután verték csapra. A sütéshez, főzéshez elegendő tüzelőanyagot már egy héttel előkészítették. Sem szűkmarkúság, sem pazarlás nem volt sehol.

(folytatjuk)

Szabó József és Dudás Erzsébet esküvője (1952),
a menyasszony fejdíszre: mirtuszkoszorú és fátýol